

Boekbespreking

J. D. Mulder. Bevolkingsonderzoek naar diabetes mellitus. H. E. Stenfert Kroese, Leiden. 1962.

De schrijver brengt in dit proefschrift verslag uit van de door hem toegepaste methoden bij een onderzoek, dat plaats vond in een aantal huispraktijken in Noordwijk, de Haarlemmermeer en Nieuwkoop.

Het grootste aantal deelnemers (ongeveer 37.000) werd verkregen door koppeling van het glucosurie-onderzoek aan het bevolkings-schermbeltonderzoek. Een kleinere groep (800 personen) werd door de eigen huisarts verzocht urine te zijnen huize in te leveren. Voorts werd bij een familie-onderzoek, waarvan de 1.200 deelnemers over het gehele land verspreid woonden, gebruik gemaakt van toezending van een Clinistix-strookje, waarna de proefpersoon zelf de urine kon onderzoeken.

Daar de schrijver zich uitdrukkelijk tot doel stelde de praktische uitvoerbaarheid en de interpretatie van verschillende onderzoeksmethoden kritisch te beschouwen, bleef een epidemiologisch-statistische bewerking der verkregen resultaten opzettelijk achterwege.

Aan het probleem of vroegtijdige opsporing van diabetici bij de huidige stand van onze kennis voor het verdere klinische verloop nut heeft, wordt een bewonderenswaardig objectieve en nuchtere beschouwing gewijd. Toekomstige onderzoekingen, niet alleen in het dierexperiment, maar ook bij in vroege stadia van diabetes ontdekte patiënten en hun familieleden, zullen ons moeten leren of tijdige behandeling het ontstaan van late, zogenaamde diabetescomplicaties inderdaad kan voorkomen.

Als therapeutische voordelen van vroege opsporing van diabetes wordt genoemd, verminderde kans op onverwacht (miskennen van) coma diabeticum en vermindering van de perinatale sterfte. Voor het verdere beloop der ziekte kan behandeling van adipositas, zodra tevens diabetes is geconstateerd, belangrijk zijn.

Mede door zijn rustige betoogtrant en de talrijke waarnemingen in verband met de uitvoering van bloed- (glucose-tolerantietest) en urine-onderzoek (vier portie-onderzoek, urine glucosetolerantietest) vormt het proefschrift van Mulder een voortreffelijke basis voor verdere onderzoekingen. Het zij allen, die belangstelling hebben voor het diabetesvraagstuk en met name degenen, die van de belangrijke rol van de huisarts in de preventieve geneeskunde overtuigd zijn, ter lezing aanbevelen.

Dr F. G. Schlesinger

Th. F. S. M. van Schaik. De betekenis van gezinsgrootte en geboortenummer voor de voeding en de voedings- en gezondheidstoestand van schoolkinderen. Fa. Wijt, Rotterdam. 1961.

In Leeuwarden en Tilburg werden 480 schoolkinderen van ongeveer acht jaar onderzocht, die drie groepen van gelijke grootte vormden, bestaande uit het tweede kind uit een klein gezin, en het tweede, respectievelijk vijfde (ook wel vierde of zesde) kind uit een groot gezin.

Bij deze kinderen werden de volgende waarnemingen gedaan: Een voedingsonderzoek, door twee diëtisten; een bloed-onderzoek, voornamelijk verricht door het Rijksinstituut voor de Volksgezondheid; somatometrische waarnemingen, door een arts; een onderzoek naar de skeletleeftijd en -dichtheid, door een röntgenoloog, en klinische, biologische en milieu-gegevens, verzameld door een arts en twee diëtisten. De schrijfster geeft als voornaamste conclusie, dat er verschillen in voeding, voedingstoestand en voedingsgewoonten zijn, die niet verontrusten. Opmerkelijk is, dat over de gehele linie de kinderen in Tilburg er slechter afkomen dan die in Leeuwarden; hun gebruik van hoogwaardige voedingsmiddelen is het geringst, de verschillen in uitkomsten van bloedanalyses zijn significant, hun biologische ontwikkeling lijkt iets achter te liggen, en hun schoolprestaties zijn veel slechter. Op de centrale vraag: „staat de voeding van het stadsschoolkind uit het grote gezin ook

thans nog achter bij die van het stadsschoolkind uit het kleine gezin?” kan echter geen positief antwoord worden gegeven, hoewel de schrijfster ertoe neigt de vraag in Tilburg met „ja”, en in Leeuwarden met „neen” te beantwoorden, maar dat is geen landelijk geldende uitspraak.

Tegen het onderzoek als zodanig kan men wel enige bedenkingen hebben. De diverse onderzoekingen werden twee- tot driemaal gedaan in een periode van twee jaar. In de tabel op bladzijde 18-19 valt echter op, dat de kinderen in Leeuwarden telkens na ongeveer drie maanden werden onderzocht, terwijl dit interval in Tilburg zes maanden of langer bedroeg. Waarom is geen uniformiteit betracht, zodat de uitkomsten beter kunnen worden vergeleken? Het milieu-onderzoek werd bewust niet verder uitgewerkt, wat spijtig is, want juist daarbij kwamen interessante verschillen aan de dag, bijvoorbeeld, dat zowel in Tilburg als in Leeuwarden onder de moeders van de grote gezinnen het grootste aantal geen onderwijs na de lagere school had genoten. Wat dit laatste betreft, kan men echter stellen, dat dit niet de doelstelling van het onderzoek was.

Mejuffrouw Th. F. S. M. van Schaik promoveerde aan de Landbouwhogeschool te Wageningen tot doctor in de landbouwkunde. Collegae met een speciale belangstelling voor de voedingsproblematiek bij schoolkinderen in de stad kan men lezing van dit boek aanbevelen.

J. Hoeing

Het lezen waard

Het boekje „Schriftelijk rapporteren” heeft als ondertitel: „Een praktische handleiding bij het samenstellen van rapporten, nota's, memoranda, scripties, dissertaties, zakelijke correspondentie en dergelijke”.

Niet alleen voor artsen die iets willen publiceren is dit boekje bijzonder nuttig, ook voor de lezers is het van belang; zo worden in het hoofdstuk „Orderingsproblemen” praktisch adviezen gegeven hoe men bijvoorbeeld literatuuropgaven kan catalogiseren.

Voor iedere arts die met boeken omgaat is dit pocketboek het lezen waard. Samengesteld onder redactie van Dr Ir. H. de Boer. Het Spectrum, Utrecht, 1961. 327 bladzijden, f 2,25.

STUDIEDAG TRAUMATOLOGIE VOOR DE HUISARTS

Op 28 april is in het Dijkzigt ziekenhuis te Rotterdam een studiedag gehouden, welke door de afdeling traumatologie van dat ziekenhuis was georganiseerd. Totaal 135 artsen, waaronder dertig bedrijfsartsen, afkomstig uit alle delen des lands en voor het overige grotendeels huisartsen en voor het merendeel afkomstig uit „de periferie”, hebben deze studiedag meegemaakt en er zonder twijfel veel nieuws gehoord. Ten einde tot een zo interessant mogelijk programma te komen had men voordien een enquête gehouden onder de leden van het centrum Rotterdam van het Nederlands Huisartsen Genootschap naar de onderwerpen, welke bij voorkeur die dag zouden worden behandeld. Daarnaast was het de bedoeling nieuwe diagnostische en therapeutische methoden bij ongevalspatiënten aan de orde te stellen voor zover deze voor de huisarts van belang zijn.

Reeds bij de aanmelding kregen de deelnemers de tekst van de voordrachten gestencild in een keurige map uitgereikt.

Na een openingswoord door C. Blanksma, directeur-geneesheer van het ziekenhuis spraken vervolgens C. van Staveren (wonden en wondbehandeling); J. C. H. M. van der Meulen (behandeling van brandwonden); Prof. Dr J. W. G. ter Braak (conservatieve behandeling van traumatische hersenletsels); R. C. Kruyt, mede namens S. A. de Lange (chirurgische behandeling van traumatische hersenletsels) en Dr M. de Vlietger (diagnostische hulpmiddelen bij traumatische hersenletsels). Na de lunch kwamen de volgende sprekers aan het woord: Dr F. Dekking (sterilisatie en desinfectie in de huisartsenpraktijk); Dr F. J. A. Huygen (tetanuspreventie); J. A. A. Borgstein (resuscitatie); J. H. Aarts (verkeersongevallen) en tenslotte de organisator van deze dag: Dr W. van der Slikke (fractuurbehandeling).